

ESEU

Abordări terminologice în psihologia afectivității

Natalia Daniliuc^{1*}

¹*Catedra de psihologie și management, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, Chișinău, Republica Moldova.*

Data primirii manuscrisului: 12.04.2017

Data acceptării spre publicare: 15.08.2017

Autor corespondent:

Natalia Daniliuc, dr. în psihologie, conf. univ.

Catedra de psihologie și management

Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”

bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 194 B, Chișinău, Republica Moldova, MD-2004

e-mail: natalia.daniliuc@usmf.md

Ce nu este cunoscut, deocamdată, la subiectul abordat

Până în prezent, nu s-a elaborat, deocamdată, o terminologie unică în psihologia afectivității, pentru desemnarea proceselor/fenomenelor afective pe care aceasta le studiază.

Ipoteza de cercetare

De a reflecta situația creată în domeniul psihologiei afectivității, privind termenii folosiți în descrierea proceselor și fenomenelor afective pe parcursul mai multor secole în diverse contexte social-istorice.

Noutatea adusă literaturii științifice din domeniu

Articolul prezintă o amplă analiză a terminologiei din domeniul psihologiei afectivității, atât în trecut, cât și în prezent.

*„Copii încep prin a-și iubi părinții;
pe măsură ce cresc încep să îi judece;
uneori, îi iartă.”
(Oscar Wilde)*

Potrivit Legii Învățământului din Republica Moldova, obiectivul major al procesului educațional constă în formarea personalității. Dezvoltarea acestei formațiuni complexe prevede evoluarea intelectuală a individului, iar de rând cu ea, și evoluția ontogenetică a sistemului afectiv al copilului [1, 2, 3]. Un alt obiectiv este constituirea sentimentelor în copilăria fragedă, cristalizarea lor în perioadele ulterioare ale vieții [1, 4] și maturizarea sistemului afectiv-motivațional în adolescență, ca factor orientativ-reglator și stimulator al comportamentului uman [5, 6, 7].

Afectivitatea a fost abordată pentru prima dată în lucrările filosofilor antici. Idei relevante despre trăirile afective ca realități ale vieții psihice au fost expuse de către întemeietorul

ESSAY

Terminological approaches in the psychology of affectivity

Natalia Daniliuc^{1*}

¹*Chair of psychology and management, Nicolae Testemitanu State University of Medicine and Pharmacy, Chisinau, Republic of Moldova.*

Manuscris received on: 12.04.2017

Accepted for publication on: 15.08.2017

Corresponding author:

Natalia Daniliuc, Doctor of Psychology, associate professor

Chair of psychology and management

Nicolae Testemitanu State University of Medicine and Pharmacy

194 B, Ștefan cel Mare si Sfânt ave., Chisinau, Republic of Moldova, MD-2004

e-mail: natalia.daniliuc@usmf.md

What is not known yet, about the topic

Up to the present, a unique terminology has not yet been established in the psychology of affectivity for designating the affective processes/phenomena studied.

Research hypothesis

To reflect the situation created in the field of affectivity psychology, regarding the terms used in the description of the affective processes and phenomena over several centuries in various socio-historical contexts.

Article's added novelty on this scientific topic

The article presents an extensive analysis of terminology in the field of affectivity psychology, both in the past and in the present.

*“Children start by loving their parents;
as they grow up they begin to judge them;
sometimes they forgive them.”
(Oscar Wilde)*

According to the Education Law of the Republic of Moldova, the main objective of the educational process is to form the personality. The development of this complex formation comprises the intellectual evolution of the individual, and along with it, also the ontogenetic evolution of the child's affective system [1, 2, 3]. Another objective is the formation of feelings in the early childhood, their crystallization in the subsequent periods of life [1, 4] and the maturation of the affective-motivational system in adolescence as an orientative-regulating and stimulating factor of the human behaviour [5, 6, 7].

Affectivity was first approached in the works of the ancient philosophers. Relevant ideas about affective experiences as realities of psychic life have been exposed by the founder of psy-

psihologiei, Aristotel. În lucrările sale „*Etica lui Nicomah*”, „*Politica*”, filosoful, prin exemple concludente, a arătat rolul trăirilor afective în relațiile dintre membrii familiei. În altă operă – „*Poetica*”, Aristotel explică rolul contaminării afective în cadrul percepției operelor de artă pentru catharsisul sufletului. Or, peste veacuri, alt filosof cu renume – Descartes R., în opera sa „*Pasiunile sufletului*”, a menționat că nu există nimic care să ne pară mai deficitar decât scrierile care ne-au rămas de la antici referitoare la trăirile afective.

O cotitură radicală în învățătura despre sistemul afectiv uman a avut loc odată cu apariția lucrării lui Spinoza B., „*Etica*” [8]. Ea a servit drept punct de plecare în abordarea trăirilor afective simple și complexe pentru mulți filosofi și psihologi ai secolelor ulterioare. Drept urmare, filosofii Tetens și Kant au înscris în lista zonelor vieții psihice, alături de rațiune și voință, afectivitatea. Însă, date cu adevărat științifice despre realitățile afective au fost obținute abia spre sfârșitul sec. XIX. Atunci când în primele laboratoare de psihologie experimentală se cercetau la scară largă procesele senzoriale, în psihologia afectivității aveau loc dezbateri terminologice în vederea nominalizării și clasificării materialului fenomenologic afectiv.

Complexitatea sentimentelor, dificultatea elaborării metodelor adecvate de fixare și modelare în condiții experimentale a acestora a lăsat pentru mult timp în umbră problema cercetării lor. Un moment nefavorabil pentru investigarea empirică a sentimentelor a fost descoperirea asemănării proceselor afective cu cele conative, volitive, fapt ce a dus la introducerea primelor în aceeași clasă cu tendințele, năzuințele și motivele. Referindu-se la acea perioadă, Pavelcu V. [9] a menționat că noțiunile de emoții și sentimente au fost înlocuite cu așa termeni ca motivație, atitudini, iar monografiile despre viața afectivă au devenit o raritate. Psihologul rus Lange N. N. a numit problema afectivității „*Cenușăreasă*” a psihologiei. Ca răspuns la acest reproș, în prima jumătate a sec. XX – Vigotzkii L. S. [10], Rubinshtein S. L. [11], Leontiev A. N. [12, 13], Viliunas V. K. [14, 15] ș. a. au expus teze teoretice importante despre sistemul afectiv uman și rolul lui în reflectarea psihică, despre esența și locul sentimentelor în acest sistem și în structura personalității. Multe din ideile lor au servit, ulterior, drept suport metodologic pentru numeroase investigații empirice în domeniul psihologiei afectivității. Însă, aceste cercetări, până în prezent, au rămas mult mai puține la număr, în comparație cu sondajele consacrate proceselor cognitive. Dintre sentimente, doar dragostea, prietenia și fenomenele adiacente lor au căpătat explicații de factură științifică în cadrul cercetării relațiilor psihosociale [16, 17, 18]. Prin urmare, problema sentimentelor și formării lor, deși are o istorie lungă, a rămas, până în prezent, insuficient cercetată.

Numeroșii savanți, care și-au adus contribuția la dezvoltarea psihologiei, au menționat exigențele înaintate față de sondajele psihologice și specificul organizării acestora. Primul și cel mai important pas în realizarea cercetărilor psihologice rezidă, după cum afirmă Dodonov B. I. [19] și Gozman L. [20], în stabilirea termenilor-cheie și definirea lor. Analiza științifică a fenomenelor psihice reclamă stabilitate terminologică. Pentru a fi comprehensibili, menționează Luk A. N. [21], e nevoie ca în limitele unei lucrări semnificația termenilor să rămână

chology, Aristotle. In his works, „*The Ethics of Nicomah*”, „*Politics*”, the philosopher, through convincing examples, showed the role of affective experiences in the relationships between the family members. In another work, „*Poetica*”, Aristotle explains the role of affective contamination in the perception of the works of art for the catharsis of the soul. For centuries, another renowned philosopher, Descartes R., in his work, „*The Passions of the Soul*” said that there is nothing that seems to us to be more deficient than the writings left from the ancients about affective experiences.

A radical turning point in the teaching about the human affective system occurred with the issue of „*Ethics*” by Spinoza B. [8]. It has served as a starting point in addressing simple and complex affective experiences for many philosophers and psychologists of the later centuries. As a result, the philosophers Tetens and Kant have included affectivity in the list of the areas of psychic life, together with reason and will. However, truly scientific facts about affective realities were obtained only towards the end of the XIXth century. When in the first laboratories of experimental psychology sensory processes were extensively researched, in the psychology of affectivity there were held terminology debates in order to nominate and classify the phenomenological affective material.

The complexity of feelings, the difficulty in developing the appropriate methods of fixation and modelling under experimental conditions left aside the question of their research for a long time. An unfavourable moment for the empirical investigation of feelings was the discovery of the similarity of affective processes with the conative, volitional processes, which led to the introduction of the first ones in the same class as trends, aspirations and motives. Referring to that period, Pavelcu V. [9] mentioned that the notions of emotions and feelings were replaced with such terms as motivation, attitudes, and the monographs about affective life became a rarity. The Russian psychologist Lange N. N. named the problem of affectivity the „*Cinderella*” of psychology.

In response to this reproach in the first half of the XXth century – Vigotzkii L. S. [10], Rubinshtein S. L. [11], Leontiev A. N. [12, 13], Viliunas V. K. [14, 15] and others have exposed important theoretical theses about the human affective system and its role in psychological reflection, the essence and place of feelings in this system and in the personality structure. Many of their ideas later served as methodological support for numerous empirical investigations in affective psychology. However, these researches have so far remained far less compared to the surveys dedicated to cognitive processes. Among the feelings only love, friendship and the adjacent phenomena have received scientific explanations in the research of psychosocial relations [16, 17, 18]. Therefore, the problem of feelings and their formation, although having a long history, has so far remained insufficiently studied.

Numerous scientists who have contributed to the development of psychology have mentioned the requirements advanced towards the psychological surveys and the specifics of their organization. The first and the most important step in the realization of psychological researches resides, according to Dodonov B. I. [19] and Gozman L. [20], in establishing the key terms and defining them. The scientific analysis of psychic phenomena

constantă. O particularitate importantă a terminologiei psihologice, în comparație cu terminologia altor științe, constă în aceea, că ea trebuie să anticipeze descrierea fenomenelor particulare [22]. Cercetările psihologice necesită evidențierea reperelor teoretice. În lipsa acestora, afirmă Leontiev A. N. [23], investigațiile concrete, inevitabil, rămân mioape.

Conceptul de sentiment (ca, de altfel, și conceptele de afect, pasiune, emoție) este folosit în psihologie în două sensuri: în sens larg – pentru desemnarea tuturor fenomenelor afective și în sens restrâns – pentru nominalizarea fenomenelor afective particulare. Faptul dat a creat în psihologia afectivității o situație paradoxală. Cercetătorii familiarizați cu abundența literatură de specialitate – McDougall W. [24], Woodworth R. S. [25], Roșca Al. [26], Cosmovici A. [27], Viliunas V. K. [14, 15], Dodonov B. I. [19], Luk A. N. [21, 28] ș. a. – ani la rând relevă că în psihologia afectivității nu există o terminologie general acceptată.

Încă la începutul secolului XX, Klapared E. [29] a scris că [citat]: „*psihologia proceselor afective este cel mai confuz domeniu al științei psihologice. Anume în acest domeniu, între unii psihologi există cele mai mari divergențe. Ei nu găsesc consensul nici în fapte, nici în cuvinte. Unii numesc sentimente ceea, ce alții numesc emoții. Unii consideră sentimentele drept fenomene simple, finale, ce nu mai pot fi descompuse, iar alții, invers, presupun că diapazonul sentimentelor conține în sine un număr infinit de nuanțe și că sentimentul prezintă o parte a unei integrități mai complexe*” (p. 93).

Diversitatea terminologică în lumea psihologilor, a menționat Pavelcu V. [9], este atât de mare, încât ne dăm seama că folosind termeni diferiți, autorii vorbesc, uneori, despre aceleași fenomene sau, cu aceleași cuvinte, desemnează fapte psihice diferite. Dacă în celelalte domenii ale psihologiei terminologia este relativ uniformă, în domeniul afectivității aproape fiecare autor întrebuițează o terminologie proprie și, de aceea, în examinarea părerilor unui psiholog, este nevoie de cunoscut, mai întâi, lexiconul psihologic al autorului. Ceea ce un psiholog numește „emoție”, corespunde la alt psiholog înțelesului de „afect” sau „sentiment”; dacă la un psiholog termenul de afect semnifică o reacție elementară și situativă, la altul termenul are o accepție largă.

Fenomenele afective, afirmă Roșca Al. [26], sunt foarte numeroase și variate. Pentru desemnarea lor se utilizează o terminologie foarte bogată, care implică, însă, deseori multă imprecizie (p. 292). În lucrările recent publicate, de asemenea, se menționează că domeniul afectiv continuă să se prezinte la fel de confuz. Chiar și astăzi, afirmă contemporanul nostru Cosnier J. [30], oamenii de știință vorbesc despre afectivitate într-un mod care poate părea contradictoriu, ca și cum, în acest domeniu, fiecare ar fi liber să-și elaboreze propria teorie, redefinind termeni și concepte.

În viziunea specialiștilor, cauza principală a instabilității terminologice este faptul că psihologia fenomenelor afective este puțin elaborată. Psihologia afectivității, spunea McDougall, este încă atât de înapoiată, cu o diversitate atât de mare de păreri și teorii, că o terminologie general acceptată încă nu ne este accesibilă (apud Pavelcu V. [9]). Psihologii Jakobson R. M. [31], Zaporozjetz A. V., Neverovich Y. Z. [4], Levitov N. D.

calls for terminological stability. In order to be comprehensible, Luk A. N. mentions that [21], it is necessary that the meaning of the terms remains constant within the limits of a work. An important feature of psychological terminology, compared to the terminology of other sciences, is that it must anticipate the description of particular phenomena [22]. Psychological research requires emphasizing the theoretical aspects. In their absence, according to Leontiev A. N. [23], concrete investigations inevitably remain blind. Through the following chapter I claimed to meet the above mentioned requirements.

The concept of feeling (as well as the concepts of affection, passion, emotion) is used in psychology in two ways: in a broad meaning – to designate all the affective phenomena and in a narrow meaning – to nominate particular affective phenomena. This fact created a paradoxical situation in the psychology of affectivity. The researchers familiar with abundant specialty literature – McDougall W. [24], Woodworth R. S. [25], Rosca Al. [26], Cosmovici A. [27], Viliunas V. K. [14, 15], Dodonov B. I. [19], Luk A. N. [21, 28] and others – for years reveal that there is no generally accepted terminology in the psychology of affectivity.

Even in the early XXth century, Klapared E. [29] wrote that “*the psychology of affective processes is the most confusing field of psychological science. It is in this area that some psychologists have the greatest discrepancies. They find no consensus either in facts or in words. Some call feelings what others call emotions. Some consider feelings as simple, final phenomena that can no longer be broken down, and others, on the contrary, assume that the range of the feelings contains an infinite number of nuances and that the feeling presents a part of a more complex integrity*” (p. 93).

The terminological diversity in the psychologists’ world, according to Pavelcu V. [9], is so great that we realize that using different terms the authors sometimes talk about the same phenomena or with the same words they designate different psychic facts. If in the other areas of psychology, terminology is relatively uniform, in the field of affectivity almost every author uses his own terminology and therefore, in examining the opinions of a psychologist, it is necessary first to know the psychological lexicon of the author. What a psychologist calls emotion corresponds to another psychologist’s understanding of affection or feeling; if for a psychologist the term of affection signifies an elemental and situational reaction, the term has a broad acceptance for the other.

Affective phenomena, according to Rosca Al. [26], are very numerous and varied. For their designation a very rich terminology is used, which often implies a lot of inaccuracies (p. 292). Recently published works also mention that the affective field continues to be equally confusing. Even today, states our contemporary Cosnier J. [30], scientists speak of affectivity in a way that may seem contradictory, as though in this field everyone was free to develop his own theory, redefining terms and concepts.

According to specialists, the main cause of terminological instability is that the psychology of affective phenomena is poorly elaborated. The psychology of affectivity, McDougall said, is still so backward, with such a large diversity of opinions and theories, that a generally accepted terminology is still not accessible to us (cited by Pavelcu V. [9]). Psycholo-

[32], Dodonov B. I. [19] aderă la opinia lui Lange N. N., potrivit căruia, problema afectivității ocupă în psihologie locul Sandrilionei, neubită, gonită și veșnic jefuită în favoarea surorilor ei mai mari – „inteligentei” și „voinței”. După Viliunas V. K. [14, 15], actualmente, este greșit să credem că psihologii nu au acordat și nu acordă atenție psihologiei vieții afective, iar considerațiile precum că psihologia acestor fenomene este puțin elaborată sunt într-o oarecare măsură exagerate. Cert este, însă, continuă autorul, că astăzi psihologia vieții afective și mai mult a rămas în urmă de cercetările consacrate proceselor cognitive, cauza principală fiind complexitatea materialului fenomenologic pe care trebuie să-l explice psihologia afectivității. Cât privește multitudinea concepțiilor despre afectivitate, ele sunt, mai curând, complementare decât contradictorii, iar divergențele terminologice provin din aceea că teoriile despre afectivitate au fost scrise în diferite limbi și epoci, acestea având propriile tradiții de utilizare a termenilor psihologici.

O altă cauză a diversității terminologice este polisemia conceptelor-țintă ale psihologiei vieții afective. Ținând cont de ea, este important, ne atenționează Viliunas V. K., ca în cadrul analizei lucrărilor de specialitate să evoce caracterul convențional al conceptelor, iar chestiunea cu privire la coraportul lor să fie soluționată nu în baza laturii sonore a cuvintelor, ci în temeiul verificării minuțioase a ceea ce ele semnifică. Avertizarea dată și necesitatea de a ne determina axele conceptuale în situația terminologică puțin haotică ne-a impus o succintă trecere în revistă a istoriei utilizării noțiunilor-cheie ale psihologiei afectivității.

Potrivit autorilor care s-au preocupat de istoria psihologiei – Aristotel [33, 34], Ralea M., Botez C., [35], Roșca A., Bejat M., [36], Jdan A. N. [37], Yaroshevskii M. G. [38], Petrovskii A. V., Yaroshevskii M. G. [39, 40] – fenomenele vieții psihice au fost descrise, pentru prima dată, în lucrările filosofilor antici și nominalizate de către ei prin anumite cuvinte. Multe dintre ele, păstrându-și originea greacă sau latină, au constituit temelia dicționarului de termeni psihologici, a aparatului categorial al acestei științe. Întrucât fenomenele psihice formează un sistem, cuvintele prin care au fost desemnate realitățile sufletești au format anumite complexe de concepte, iar acestea s-au satelizat în jurul categoriilor centrale ale psihologiei, cum ar fi reflectare psihică, cunoaștere, trăiri, stări. Pentru trăirile sufletești deosebit de bogate și variate, anticii au folosit cuvântul „afecte” (lat. *affecto*, are – a căuta, a dori, a te îndrepta spre ceva). În sec. XVII, Descartes R. în lucrarea sa „*Les passions de l'âme*” a menționat: „... tot ceea ce se face sau se întâmplă nou este, de obicei, numit de către filosofi *afect* în ceea ce privește subiectul la care acesta are loc, și acțiune în privința celui care îl provoacă” [41, p. 17], iar *ceea ce provoacă subiectului afect a fost numit de către filosofi obiect*. Ca sinonim al conceptului „afecte”, însuși Descartes R. a folosit termenul „pasiuni” (în notele traducătorului operei acestui filosof – Gavrilu L. [42] – găsim, că ediția latină are drept titlu de interior „*Passiones sive affectus animae*”). În paginile lucrării, autorul a subliniat că folosește cuvântul *pasiuni* „în semnificația sa cea mai generală” (p. 30), având în vedere prin el tot ceea ce suferă, trăiește sufletul (lat. *patior, pati* – a suferi, a suporta). Oponentul lui

gists Yakobson R. M. [31], Zaporozetz A. V., Neverovich Y. Z. [4], Levitov N. D. [32], Dodonov B. I. [19] adhere to Langhe N.N.'s opinion that the problem of affectivity occupies in psychology the place of Sandrilion, unloved, chased and eternally robbed in the favour of her older sisters – “intelligence” and “will”. According to Viliunas V. K. [14, 15], it is now wrong to believe that psychologists did not and do not pay attention to the psychology of affective life, and the considerations that the psychology of these phenomena is less elaborate are to some extent exaggerated. However, the author continues that nowadays the psychology of affective life remained even more behind the research on cognitive processes, the main cause being the complexity of the phenomenological material to be explained by the psychology of affectivity. As for the multitude of conceptions about affectivity, they are rather complementary than contradictory, and the terminological divergences result from the fact that the theories of affectivity were written in different languages and epochs, with their own traditions of using psychological terms.

Another cause of terminological diversity is the polysemy of the target concepts of the affective life psychology. Considering it, Viliunas V. K. reminds us that it is important that in the analysis of the specialized works the conventional character of the concepts should be evoked and that the issue of their coordination should be solved not on the basis of the sound of the words, but on the thorough examination on their significance. The caution given and the need to determine our conceptual axes in the rather chaotic terminological situation forced us to briefly review the history of using the key notions of affectivity psychology.

According to the authors who have been concerned with the history of psychology – Aristotle [33, 34], Ralea M., Botez C. [35], Rosca A., Bejat M. [36], Jdan A. N. [37], Yaroshevskii M. G. [38], Petrovskii A. V., Yaroshevskii M. G. [39, 40] – the phenomena of psychic life were first described in the works of ancient philosophers and nominated by them in certain words. Many of them, preserving their Greek or Latin origins, formed the basis of the dictionary of psychological terms, of the categorical apparatus of this science. Since psychic phenomena form a system, the words through which spiritual realities have been defined have formed certain complex concepts, and these have been gathered around the central categories of psychology, such as psychic reflection, knowledge, experiences, states. For the particularly rich and varied soul experiences, the ancients used the word “affections” (from Latin *affecto*, are – to seek, look for, head for something). In the XVIIth century Descartes R. in his work “*Les passions de l'âme*” mentioned that: “... everything that is being done or what is new is usually called by the philosophers *affection* in regard to the subject in which it occurs, and action in regard to the one who provokes it” [41, p. 17], and what causes affection to the subject was called object by the philosophers. As a synonym for the “affections” concept, Descartes R. himself used the term “passions” (in the notes of the translator of this philosopher’s work – Gavrilu L. [42] – we find that the Latin edition has the inner title of “*Passiones sive affectus animae*”). In the pages of the work, the author emphasized that he uses the word *passions* “in its most general meaning” (p. 30), considering it everything that the

Descartes R. – Spinoza B. [8] – n-a acceptat termenul „pasiuni” și a folosit în lucrarea sa „Etica”, ca și filosofii antici, cuvântul „afecte”.

În lucrările de limbă engleză la desemnarea materialului fenomenologic afectiv, preferință li s-a dat conceptelor „feelings” și „emotions”. Ultimul, ce provine de la *emoveo, ere* – a mișca din loc, a muta, a zgudui, și-a pastrat originea latină în multe limbi. În literatura de limbă franceză, de rând cu termenul „les emotions” se folosea ca termen general și conceptul „les sentiments” (lat. *sentio, ire* – a simți). Termenul „sentiment”, scrie Pavelcu V. [9], dă naștere la echivoc prin dubla lui semnificație originară de simțire senzorială și afectivă. E de menționat că în literatura de limbă engleză, ca termeni generali, predomină conceptele „feelings” și „emotions”, în cea de limbă franceză – „les sentiments”. În Franța, au fost editate monografiile lui Ribot Th. „*La psychologie des sentiments*” și „*La logique des sentiments*”. Totodată, Ribot Th. întrebuița și termenii vechi. El și-a intitulat una din publicații „*Essai sur les passions*”, iar în lucrarea „*Logica sentimentelor*” [43], psihologul a remarcat că „termenul pasiune, folosit în mod curent în ultimele secole, aproape că a dispărut cu totul din vocabularul psihologilor, care preferă termenul emoție” (p. 85).

În psihologia rusă, în calitate de concepte generalizatoare se utilizează aceiași termeni „încetățeniți” în psihologia mondială. Vigotzkii L. S., abordând problema vieții afective, și-a numit lucrarea „*Învățătura lui Spinoza despre pasiuni*”, iar unul din capitolele ei are denumirea „*Spinoza și învățătura lui despre emoții în lumina psihoneurologiei contemporane*” [10]. Amintim că însuși Spinoza B., fiind fidel tradițiilor antice, a utilizat, cu precădere, conceptul „afecte”.

Exemplele relevate denotă că la finele sec. XIX, începutul sec. XX, în psihologia afectivității se stabilise o libertate vis-à-vis de folosirea termenilor afecte, pasiuni, sentimente, emoții, ele, în sensul lor larg, fiind considerate drept sinonime. A fost recunoscută și sinonimia sintagmelor „sistem (fenomen, proces) afectiv” și „sistem (fenomen, proces) emoțional”. În prezent, de asemenea, se atestă libertate în folosirea conceptelor menționate în sensul lor extins. De exemplu, lucrarea lui Descartes R. „*Les passions de l’âme*”, a fost tradusă în limba română de către Gavrilu L. și editată în 1999 cu denumirea „*Tratat despre sentimente*”.

Polemica pe marginea termenilor ar fi fost inutilă în cazul în care în psihologie s-ar fi folosit alte cuvinte la desemnarea fenomenelor afective particulare. Însă, pentru nominalizarea lor s-a recurs la aceleași concepte. Realitățile afective elementare, ce nu mai pot fi descompuse, au fost numite de către Wundt W. [44] „elemente ale sentimentelor”, „sentimente simple”, „ton afectiv”. Psihologul francez Fouillée, la care face trimitere Ribot Th. [43], pentru aceleași realități afective elementare, a folosit sintagma „sentimente senzoriale”, iar psihologul rus Grot N. [22], a propus termenul de „simțiri” (чувствований). Trăirile afective trecătoare, ce prezintă o reacție la o situație reală sau posibilă, sunt numite de către Leontiev A. N. [23] – emoții propriu-zise, iar de către Izard K. [17] – emoții de bază sau emoții discrete. Trăirile afective puternice și relativ scurte au fost numite de către psihologi afecte. „Deficitul” de termeni s-a simțit, mai cu seamă, atunci, când psihiatria a preluat din psihologia afectivității unele concepte: tulburării psihice de

soul suffers and experiences (form Latin *patior, pati* – to suffer, to endure). Descartes’s opponent – Spinoza B. [8] – did not accept the term “passions” and used the word “affections” in his work “Ethics”, as well as the ancient philosophers.

In the English-language works for the designation of the phenomenological affective material, preference was given to the concepts of “feelings” and “emotions”. The last, derived from *emoveo, ere* – to move, permute, shake, kept its Latin origin in many languages. In the French-language literature, along with the term “les emotions”, the concept of “les sentiments” (from Latin *sentio, ire* – to feel) was used as a general term. The term “sentiment”, Pavelcu V. writes [9], gives rise to ambiguity by its double significance of sensory and affective feeling.

It is worth mentioning that in English literature, the concepts of “feelings” and “emotions” predominate as general terms, in French language – the concepts of “les sentiments”. In France, the monographs of Ribot Th. “*La psychologie des sentiments*” and “*La logique des sentiments*”. At the same time, Ribot Th. used old terms also. He called one of his publications “*Essai sur les passions*”, and in his work “*Logic of Feelings*” [43], the psychologist noted that the “passion” term, commonly used in the last centuries, almost completely disappeared from the vocabulary of psychologists who prefer the term “emotion” instead” (p. 85).

In Russian psychology, as generalizing concepts, the same terms “naturalized” in world psychology are used. Vigotzkii L. S., addressing the issue of affective life, called his work “*Spinoza’s teaching about passions*”, and one of its chapters is called “*Spinoza and its teaching about emotions in the light of contemporary psycho-neurology*” [10]. We remind that Spinoza B. himself, being faithful to ancient traditions, used the concept of “affections”, in particular.

The revealed examples show that at the end of the XIXth century and the beginning of the XXth century, in the psychology of affectivity, freedom has been established over the use of such terms as affections, passions, feelings, emotions, in their broad sense, the last ones being considered synonymous. The synonymy of the syntagmas “affective system (phenomenon, process)” and “emotional system (phenomenon, process)” was also recognized. At present, there is also freedom in using these concepts in their wider sense. For example, Descartes’s R. work “*Les passions de l’âme*” was translated into Romanian by Gavrilu L. and edited in 1999 with the title “*Treatise on feelings*”.

Polemics on terms would have been useless if in psychology there would have been used other words to designate particular affective phenomena. However, the same concepts were used to nominate them. Elementary affective realities that can no longer be broken down have been called by Wundt W. [44] “elements of feelings”, “simple feelings”, “affective tone”. The French psychologist Fouillée, referred to by Ribot Th. [43], for the same elemental affective realities, used the syntagma “sensory feelings” and the Russian psychologist Grot N. [22] proposed the term “sentiments” (sensations). Transient affective experiences that present a reaction to a real or possible situation are called by Leontiev A. N. [23] – proper emotions, and by Izard K. [17] – basic emotions or discrete emotions. Strong and relatively short affective experiences have been called affections by psychologists. The “deficiency” of terms was felt especially when psychiatry took over some concepts from the

scurtă durată i s-a dat denumirea de pasiune, iar pentru nominalizarea stării „mania transitoria” a fost acceptat termenul „afect patologic” (apud Kalashnik Y. M. [45]).

Necesitatea de a diferenția manifestările afective, de a le nominaliza, defini și clasifica după diferiți parametri, pe de o parte, iar pe de altă parte, necesitatea de a explica integrarea, asocierea și fuziunea fenomenelor afective simple în structuri complexe a înaintat problema ierarhizării fenomenelor afective și ordonării termenilor. Prin formațiuni complexe se aveau în vedere sistemele organizate de trăiri afective ce se concentrează în jurul unui obiect sau ideii despre un oarecare obiect. Realitățile afective de acest gen au fost numite „sentimente compuse” (Wundt W.), „sentimente” (Fouillée), „чувства” (Grot N.). James W. [46] optează pentru păstrarea termenului „emoție” și la desemnarea fenomenelor afective complexe. Furia, spaima, dragostea, ura, bucuria, tristețea sunt numite de către el emoții grave, iar trăirile morale, intelectuale și estetice – emoții fine.

E de menționat că pentru desemnarea sistemelor afective cu formațiuni centrale ce servesc drept început organizațional pentru multiple fenomene emoționale, McDougall W. a folosit nu termenul „feelings”, ci cuvântul englez de origine latină „sentiments”. Mai mult decât atât, el a subliniat că „*cercetările științifice vor deveni mult mai clare și precise dacă vom înceta să numim sentimentele complexe cu termenul general „emoție”*” [24, p. 105]. În literatura psihologică de limbă rusă, conceptul de origine latină „sentiments” un timp oarecare a fost tradus din engleză prin cuvântul „сантименты”, iar mai târziu, prin același cuvânt „чувство”, prin care se traduce actualmente și conceptul „feeling”. Dodonov B. I. [47] recunoaște că termenul generalizator „чувства” creează în știință incomodități. De aceea autorul citat folosește denumiri explicative duble de tipul: „чувства-потребности” (sentimente-necesități), „чувства-переживания” (sentimente-trăiri) ș. a. Pentru sistemele de trăiri afective concentrate în jurul unui obiect, Leontiev A. N. [12, 13, 23] a folosit sintagma „sentimente obiectivate” (предметные чувства). La desemnarea acestora, Levitov N. D. [32], Yakobson P. M. [31] ș. a. au aplicat termenul „sentimente superioare” (высшие чувства). Potrivit opiniei lui Rubinshtein S. L. [11], ele sunt formațiuni integre și complexe ce se organizează în jurul anumitor obiecte, persoane sau chiar domenii și zone de activitate. Cosnier J. [30], Pavelcu V. [9] au numit formațiunile afective în cauză „marile sentimente”.

Din cele relevate până aici, deducem că psihologia afectivității, până în prezent, se confruntă cu mari dificultăți terminologice. În acest domeniu al psihologiei nu s-a stabilit, deocamdată, o terminologie general acceptată, cauzele diversității terminologice fiind: a) gradul insuficient de elaborare a psihologiei afectivității în comparație cu alte domenii ale științei psihologice; b) tradițiile diferite de utilizare a conceptelor privind fenomenele afective; c) caracterul polisemantic al termenilor folosiți; d) utilizarea acelorași concepte și la desemnarea fenomenelor afective în ansamblu, și la nominalizarea fenomenelor afective particulare și a formațiunilor emoționale complexe.

Declarația de conflict de interese

Nimic de declarat.

psychology of affectivity: the short-term psychiatric disorder was given the name of “passion”, and for the nomination of the “mania transitoria” condition the term “pathological affection” was accepted (cited by Kalashnik Y. M. [45]).

The need to differentiate affective manifestations, to nominate them, to define them and to classify them according to different parameters, on one hand, and on the other hand, the need to explain the integration, association and fusion of simple affective phenomena into complex structures has advanced the issue of the hierarchy of affective phenomena and ordering terms. Complex systems were the organized systems of affective experiences that focus on an object or an idea about an object. Affective realities of this kind have been called “composite feelings” (Wundt W.), “feelings” (Fouillée), “sentiments” (Grot N.). James W. [46] opts for preserving the term „emotion” also at designating complex affective phenomena. Anger, fear, love, hatred, joy, sadness are called by him serious emotions, and moral, intellectual and aesthetic experiences – fine emotions.

It is worth mentioning that McDougall W. has not used the term “feelings”, but the English word of Latin origin “sentiments” in order to designate affective systems with central formations that serve as an organizational start for multiple emotional phenomena. Moreover, he stressed that “*scientific research will become much clearer and more precise if we cease to call the complex feelings with the general term “emotion”*” [24, p. 105]. In the Russian-language psychological literature, the concept of Latin origin “sentiments” has been translated into English by the word “сантименты” and later by the same word “чувства”, which translates at present the concept of “feeling”. Dodonov B. I. [47] recognizes that the generalizing term “чувства” creates inconveniences in science. That is why the quoted author uses double explanatory names such as: “чувства-потребности”(feelings-necessities), “чувства-переживания”(feelings-experiences) and so on. For the systems of affective experiences concentrated around an object, Leontiev A. N. [12, 13, 23] used the phrase “objectified feelings” (предметные чувства). In their designation Levitov N. D. [32], Yakobson P. M. [31] *et al.* have applied the term “superior feelings” (высшие чувства). According to Rubinshtein S. L. [11], they are complex and integral formations that are organized around certain objects, persons or even domains and areas of activity. Cosnier J. [30], Pavelcu V. [9] called the affective formations in question the “great feelings”.

From what has been shown up to here we deduce that the psychology of affectivity has so far been experiencing major terminological difficulties. In this field of psychology to date no generally accepted terminology has been established, the causes of the terminological diversity being: a) the insufficient degree of elaboration of affectivity psychology compared to other fields of psychological science; b) different traditions of using the concepts of affective phenomena; c) the poly semantic character of the terms used; d) the use of the same concepts also for the designation of affective phenomena as a whole, and for the nomination of particular affective phenomena and complex emotional formations.

Declaration of conflicting interests

Nothing to declare.

Referințe / references

1. Wallon H. Afectivitatea. În: Evoluția psihologică a copilului. București, Editura Didactică și Pedagogică, 1975; p. 93-99.
2. Vigotzkii L. S. Voprosi detzkoy (vozrastnoi) psyhologiyi (article in Russian). In: Sbranie sochineniy, vol. 4. Moscow. Pedagogika Edition, 1984; p. 243-385.
3. Breslav G. M. Emotional osobennosty formirovaniya lichinosty v detstve: norma i otcloneniya. (article in Russian). Moscow. Pedagogika Edition, 1990; 144 p.
4. Zaporozhetz A. V., Neverovych Ya. Z. K voprosu o genezise, funktsyi i structure emotionalinih protsessov u rebionka. (article in Russian). Voprosi psyhologiy, nr. 6, Moscow. Pedagogika Editions, 1974; p. 59-73.
5. Popescu-Neveanu P., Zlate M., Crețu T. Afectivitatea. În: Psihologie. Manual pentru clasa a X-a școli normale și licee. București, Editura Didactică și Pedagogică, 1993; p. 114-125.
6. Oprescu V. Atitudinea – factor orientativ-reglatoriu și stimulative al comportamentului uman. În: Aptitudini și atitudini. București, Editura Științifică, 1991;
7. Davidov V. V. Genesis i razvitye lichinosty v detzkom vozraste (article in Russian). In: Voprosi psyhologiy, nr. 1. Moscow. State University of Moscow Edition, 1992;
8. Spinoza B. Etica. București, Editura Științifică, 1957; 359 p.
9. Vigotzkii L. S. Spinoza i evo uchenye ob emotiyah v svete covremennoy psihonevrologiy. (article in Russian). In: Voprosi filosofii, nr. 6. Moscow. Pravda Editions.
10. Pavelcu V. Din viața sentimentelor. București, Editura enciclopedică română, 1969; 103 p.
11. Rubinshtein S. L. Osnovi obshei psyhologiyi, vol. 2 (article in Russian). Moscow. Pedagogika Edition, 1989; 324 p.
12. Leontiev A. N. Emotzii. (article in Russian). In: Filosofskaya enciclopedia. Vol. 5. Moscow. Sovetskaya Enciclopedia Edition, 1970; p. 553-556.
13. Leontiev A. N. Potrebnosty, motyvi i emotzii (article in Russian). In: Psyhologiya emotzii. Texty. Moscow. University of Moscow Edition, 1984; p. 162-171.
14. Viliunas V. C. Psyhologiya emotionalinih yavlenii (article in Russian). Moscow. State University of Moscow Edition, 1976; 143 p.
15. Viliunas V. C. Osnovnie problemi psyhologiceskoy teorii emotii. Vstupitelinaiya chastii. (article in Russian). In: Psyhologiya emotii. Texty. Moscow. State University of Moscow Editions, 1984; p. 3-28.
16. Iluț P. Modele și mecanisme ale relației valori – atitudini – comportament. În: Psihologie socială și sociopsihologie. Iași, Editura Polirom, 2009; p. 409-467.
17. Izard C. Psyhologiya emotzii. (article in Russian). Sankt Peterburg. Piter Edition, 2008; 464 p.
18. Fromm E. Iskusstvo liubvi (article in Russian). Minsk. Poligraf Edition, 1990; 79 p.
19. Dodonov B. I. V mire emotii. (article in Russian). Kiev. Political Literature Edition, 1978; 142 p.
20. Gozman L. Psyhologiya emotionalinih otnoshenii (article in Russian). Moscow. State University of Moscow Editions, 1987; 166 p.
21. Luk A. N. Emotii i lichynosty. (article in Russian). Moscow. Znanie Edition, 1982; 175 p.
22. Grot N. Psyhologiya chiuivstvovanii (article in Russian). In: Psyhologiya emotzii. Texti. Moscow. University of Moscow Editions, 1984; p. 64-82.
23. Leontiev A. N. Izbranie psyhologicheskoye proizvedeniya, vol. II. (article in Russian). Moscow. Pedagogika Editions, 1983; 619 p.
24. McDougall W. Razlychenye emotzii i chuvstva. (article in Russian). In: Psyhologiya emotzii. Texty. Moscow. University of Moscow Editions, 1984; p. 103-107.
25. Woodworth R. S. Chuvstvo (article in Russian). In: Eksperimentalnaya psyhologiya. Moscow. Foreign Literature Edition, 1950; p. 617-667.
26. Roșca Al. Afectivitatea. În: Metodologie și tehnici experimentale în psihologie. București, Editura Științifică, 1971; p. 292-320.
27. Cosmovici A. Afectivitatea. În: Psihologie generală. Iași, Editura Polirom, 1996; p. 219-242.
28. Luk A. N. Emotii i chiuivstva (article in Russian). Moscow. Znanie Edition, 1972; 80 p.
29. Klapared E. Chiuivstva i emotzii (article in Russian). In: Psyhologiya emotzii. Texty. Moscow. University of Moscow Edition, 1984; p. 93-102.
30. Cosnier J. Introducere în psihologia emoțiilor și a sentimentelor. Iași, Editura Polirom, 2007; 196 p.
31. Yakobson P. M. Psyhologiya chiuivstv (article in Russian). Moscow. Editon of the Academy of Pedagogical Sciences of the RSFSR, 1958; 382 p.
32. Levitov N. D. O psyhicheskikh sostoyaniyah cheloveka (article in Russian). Moscow. Prosvesheniye Edition, 1964; 343 p.
33. Aristotel. *De anima. Parva naturalia*. București, Editura Științifică, 1996, 283 p.
34. Aristotel. Socineniya v cetyrioh tomah, vol. 4 (article in Russian). Moscow. Mysli Edition, 1983, 830 p.
35. Ralea M., Botez C. Istoria psihologiei. București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1958; 740 p.
36. Roșca Al., Bejat M. Istoria științelor în România. Psihologia. București. Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1976; 172 p.
37. Jdan A. N. Istoriya psyhologiyi (article in Russian). Moscow. State University of Moscow Editions, 1990; 367 p.
38. Yaroshevskii M. G. Istoria psyhologiyi, 3rd Edition (article in Russian). Moscow. State University of Moscow Editions, 1990; 367 p.
39. Petrovskii A. V., Yaroshevskii M. G. Istoria i teoriya psyhologiyi, vol. 1 (article in Russian). Rostov-na-Donu. Fenix Edition, 1996, 416 p.
40. Petrovskii A. V., Yaroshevskii M. G. Istoria i teoriya psyhologiyi, vol. 2 (article in Russian). Rostov-na-Donu. Fenix Edition, 1996; 416 p.
41. Descartes R. Tratat despre sentimente. București, Editura IRI, 1999; 148 p.
42. Ribot Th. Logica sentimentelor. București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2010; 176 p.
43. Gavrilu L. Note. În: Descartes R. Tratat despre sentimente. București, Editura IRI, 1999; p. 126-140.
44. Wundt V. Psyhologiya dushevnihi volnenii (article in Russian). In: Psyhologiya emotzii. Texty. Moscow. University of Moscow Editions, 1984; p. 47-63.
45. Kalashnik Ya. M. Patologicheskyyi affect (article in Russian). In: Psyhologiya emotzii. Texty. Moscow. University of Moscow Editions, 1984; p. 220-227.
46. James W. Emotzii (article in Russian). In: Psyhologiya. Editor: Petrovskoy L. A. Moscow. Pedagogika Edition, 1991; p. 272-289.
47. Dodonov B. I. Emotia kak tzennosty (article in Russian). Moscow. Political Literature Edition, 1987; 272 p.